

รายงานการพบแมวป่าหรือเสือกระต่าย (*Felis chaus* Schreber, 1777)

ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

สถานีวิจัยสัตว์ป่าดอยเชียงดาว กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า
สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

แมวป่าหรือเสือกระต่าย มีชื่อสามัญว่า “Jungle Cat” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Felis chaus* Schreber, 1777 อยู่ในวงศ์ Felidae ซึ่งเป็น 1 ใน 9 ชนิด ของสัตว์ในวงศ์แมวป่าที่พบในประเทศไทย (ประทีป, 2552) แมวป่าเป็นเสือขนาดเล็กมีความยาวลำตัวและหัว 50-65 เซนติเมตร ความยาวหาง 26-31 เซนติเมตร น้ำหนัก 4-6 กิโลกรัม รูปร่างหน้าตาคล้ายแมวบ้าน มีลักษณะเด่นคือ หูแหลมยาวเป็นรูปสามเหลี่ยม และมีกระดูกยื่นออกมาจากปลายใบหูคล้ายกระต่าย ขาวยาว ขาด้านในมีแถบสีเข้มพาดขวาง หางสั้นมีลายสีเข้มสลับเป็นปล้องๆ ขนปลายหางมีสีดำ ลำตัวมีสีน้ำตาลเหลือง บริเวณด้านหลังมีสีน้ำตาลเข้ม ช่วงท้องสีขนจะดูอ่อนกว่าลำตัว มักอาศัยตามป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ หรือป่าเต็งรัง ที่โล่ง หรือไม่รกชัฏ แมวป่ามีอาณาเขตพื้นที่หากินค่อนข้างกว้าง โดยพบสามารถออกหากินหรือเคลื่อนที่ในรอบวันได้เป็นระยะทางกว่า 5-6 กิโลเมตร (Allayarov 1964, Fitzgerald 2011, Ogurluet al. 2010, Sunquist and Sunquist, 2002) ออกหากินทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน โดยการจับสัตว์ขนาดเล็กกินเป็นอาหาร เช่น กระต่ายป่า หนู กิ้งก่า กบ เขียด และนกที่อาศัยอยู่บนพื้นดินเป็นอาหารหลัก มีการกระจายที่กว้างขวาง ตั้งแต่ภาคเหนือของแอฟริกาจดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไซบีเรีย อิรัก อิหร่าน อิสราเอล ปากีสถาน อัฟกานิสถาน อินเดีย เนปาล บังคลาเทศ เมียนมาร์ ภาคใต้ของจีน ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม (กองทุนสัตว์ป่าโลก, 2543) สำหรับประเทศไทยนั้นสามารถพบได้ตั้งแต่ภาคเหนือลงมาถึงภาคใต้ตอนบน (Lekagul and McNeely, 1988, Duckworth et al, 2005) และในอดีตสามารถพบได้บ่อยในแถบจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี เป็นชนิดสัตว์ป่าที่หายาก (พาร์, 2553) การสำรวจพบล่าสุดนั้นได้รับการยืนยันจากภาพถ่ายซึ่งถ่ายได้โดยเจ้าหน้าที่สถานีวิจัยสัตว์ป่าอะเงะเทรา ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน และเป็นผู้นำมาเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต (นริศ, 2552)

การสำรวจความหลากหลายของสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยสถานีวิจัยสัตว์ป่าดอยเชียงดาวในระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 โดยการติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติ (Camera trap) ตามจุดต่างๆ ที่คาดว่าสัตว์จะเดินผ่านหรือเข้ามาใช้ประโยชน์ เช่น ด้านสัตว์ ทางเดิน โป่ง แหล่งน้ำ ฯลฯ จำนวนทั้งสิ้น 58 จุด ติดตั้งกล้องดักถ่ายภาพแต่ละจุดห่างกันประมาณ 2 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 141 ตารางกิโลเมตร ทั่วพื้นที่ตอนกลางของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย ซึ่งมีสภาพพื้นที่เป็นป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรังขนาดใหญ่ มีลำห้วยไหลผ่านหลายสาย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำและแหล่งอาศัยที่สำคัญของสัตว์ป่าในฤดูแล้ง

จากการดำเนินงานพบว่า สามารถบันทึกภาพแมวป่าได้ทั้งสิ้น 2 จุดโดยตำแหน่งที่สำรวจพบทั้งสองจุดมีระยะห่างกันราว 8 กิโลเมตร โดยเป็นผลสรุปจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายและการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งมีความเห็นตรงกันว่าภาพที่ได้จากกล้องดักถ่ายภาพอัตโนมัติชุดนี้ เป็นภาพของแมวป่าหรือเสือกระต่าย (*Felis chaus* Schreber, 1777) รายละเอียดของตำแหน่งที่มีการสำรวจพบมีดังนี้

จุดที่ 1 ด้านทางเดินสัตว์บริเวณสันเขาป่าเต็งรังใกล้จุดพักแรมเจ้าหน้าที่ห้วยโป่งหมื่น (ภาพที่ 1) ที่ระดับความสูง 566 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สามารถถ่ายภาพแมวป่าได้ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 3 ภาพ ในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2558 เวลา 19.16 น. (ภาพที่ 2)

จุดที่ 2 ด้านทางเดินสัตว์บนสันเขาป่าเต็งรัง บริเวณด้านทางเดินขนานห้วยอุ้มปาดตอนบนเชื่อมตัดสู่ห้วยแม่จาน (ภาพที่ 3) ที่ระดับความสูง 602 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง กล้องสามารถบันทึกภาพแมวป่าได้อีก 4 ครั้ง ครั้งละ 3 ภาพ ได้แก่ (1) วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เวลา 20.30 น. (2) เวลา 22.11 น. ในวันเดียวกัน (3) วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ช่วงเวลา 01.19 น. และ (4) วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เวลา 19.06 น. (ดังภาพที่ 4-7)

จากข้อมูลที่ยังไม่สามารถที่จะระบุชี้ชัดได้ว่า แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้จากทั้ง 2 จุดนี้เป็นตัวเดียวกันหรือไม่ อย่างไรก็ตามข้อมูลการสำรวจพบแมวป่าในครั้งนี้ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย ที่รายงานว่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์แห่งนี้เป็นแหล่งอาศัยและมีการแพร่กระจายของแมวนับแต่ในอดีต ซึ่งจากสภาพลักษณะพื้นที่และสภาพความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย มีความเป็นไปได้ว่าน่าจะยังมีแมวป่าตัวอื่นที่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ การสำรวจพบแมวป่าในครั้งนี้ถือเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถยืนยันการมีอยู่ของแมวป่าในธรรมชาติของประเทศไทย ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานการพบเห็นตัวแมวป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์มานานหลายปี

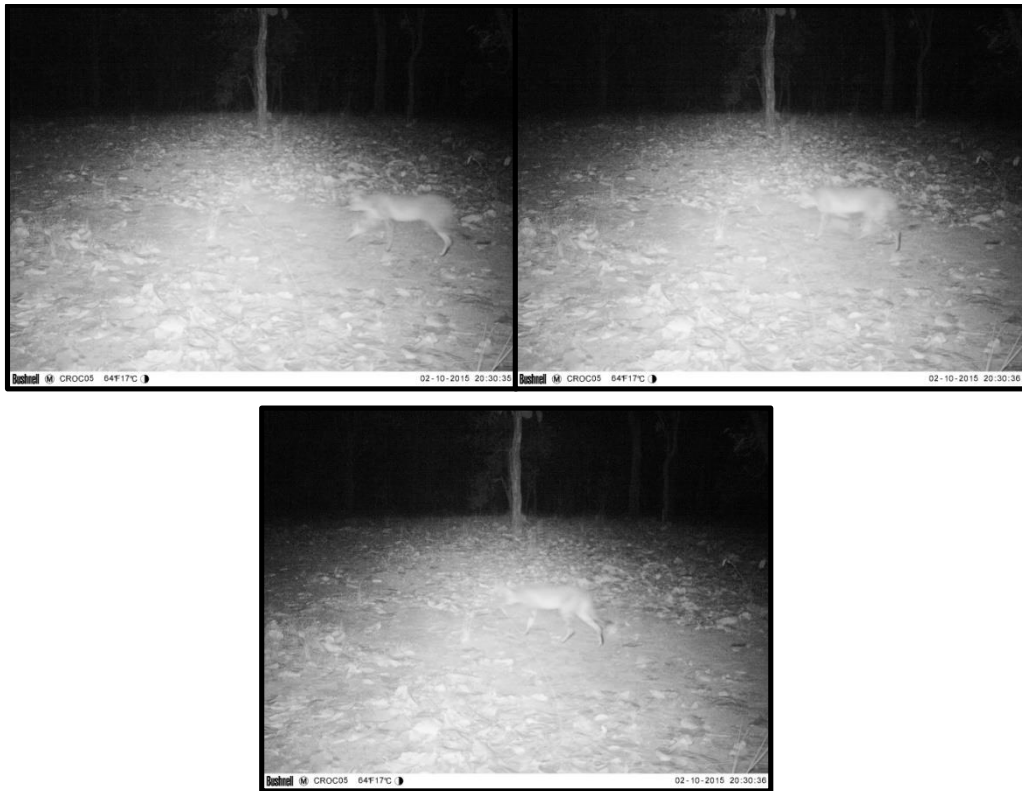
ภาพที่ 1 สภาพพื้นที่ที่สามารถถ่ายภาพแมวป่าจุดที่ 1

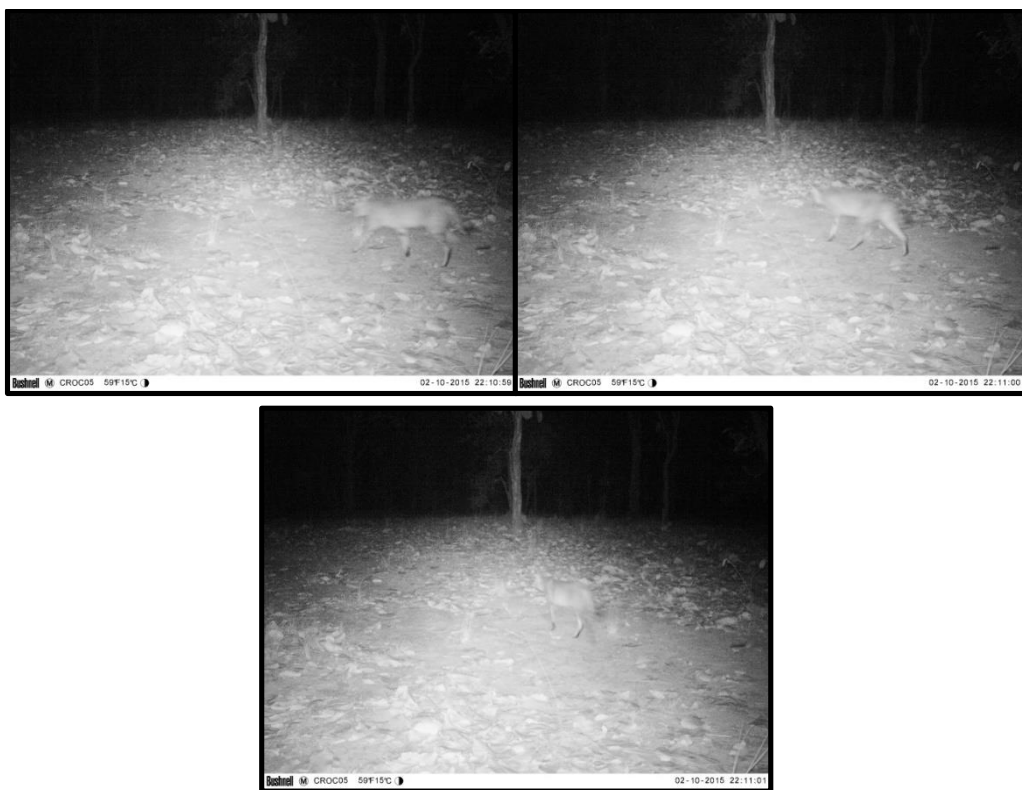
ภาพที่ 2 แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้จากจุดที่ 1 เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2558 เวลา 19.16 น.

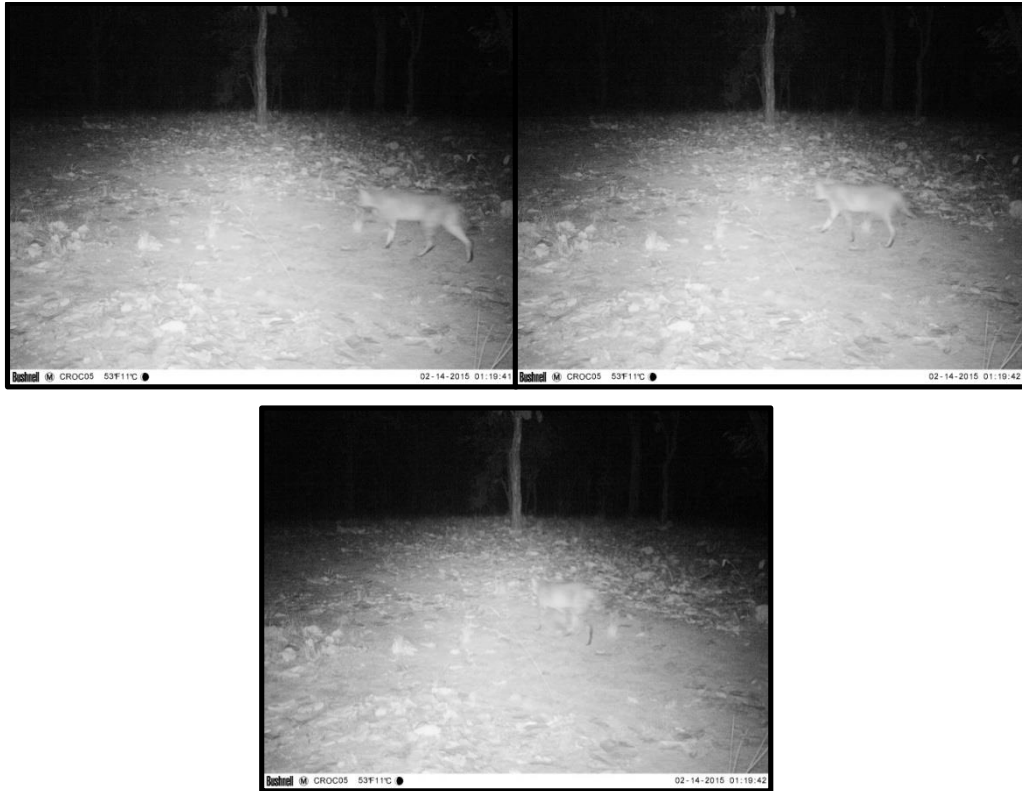
ภาพที่ 3 สภาพพื้นที่ที่สามารถถ่ายภาพแมวป่าจุดที่ 2

ภาพที่ 4 แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้ครั้งที่ 1 บริเวณจุดที่ 2 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558 เวลา 20.30 น.

ภาพที่ 5 แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้ครั้งที่ 2 บริเวณจุดที่ 2 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558 เวลา 22.11 น.

ภาพที่ 6 แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้ครั้งที่ 3 บริเวณจุดที่ 2 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เวลา 01.19น.

ภาพที่ 7 แมวป่าที่ถูกบันทึกภาพได้ครั้งที่ 4 บริเวณจุดที่ 2 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558 เวลา 19.06 น.

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย. 2543. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในประเทศไทยและอินโดจีน. บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพฯ. 96-97 น.
- คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก www.forest.ku.ac.th/Journal/Wildlife/Jungle.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล: 13 ตุลาคม 2558)
- จอห์น พาร์. 2553. คู่มือธรรมชาติ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในประเทศไทย. สำนักพิมพ์สารคดี กรุงเทพฯ. 177 น.
- ประทีป ดั่งแคว. 2552. บัญชีรายชื่อสัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนมเมืองไทย. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 4 น.
- Allayarov, A.M.. Data on the ecology and geographical distribution of the jungle cat in Uzbekistan. 1964 Uzbek Biological Journal: 1-7.
- Duckworth, J.W., Poole, C.M., Tizard, R.J., Walston, J.L. and Timmins, R.J. 2005. The Jungle Cat *Felis chaus* in Indochina: A threatened population of a widespread and adaptable species. *Biodiversity and Conservation* 14: 1263-1280.
- Fitzgerald, A. 2011. "Felis chaus" (On-line), Animal Diversity Web. Accessed October 14, 2015 at http://animaldiversity.org/accounts/Felis_chaus/
- Lekagul, B. and McNeely, J.A. 1988. Mammals of Thailand. Association for the Conservation of Wildlife, Bangkok, Thailand.
- Ogurlu, I., E. Gundogdu, I. Yildirim. 2010. Population status of jungle cat (*Felis chaus*) in Egirdirlake, Turkey. *Journal of Environmental Biology*, 31: 179-183. Accessed October 14, 2015 at http://jeb.co.in/journal_issues/201001_jan10/paper_23.pdf.
- Sunquist, M., F. Sunquist. 2002. Wild Cats of the World. Chicago: University of Chicago Press.